

Ибн Нафис - тиббиёт юрагининг кашшофи

14:35 / 27.01.2023 2377

Тиббиётнинг тарихида юракнинг қанчалик муҳим ўрни бўлганини, унинг қанчалик мураккаб қурилишига эришилганини, унинг қанчалик мураккаб иш қилишига эришилганини аниқ билган ва тўғри тасвир қилган шахс бўлган Ибн Нафис. Унинг юракнинг қанчалик муҳим ўрни бўлганини аниқ билган ва тўғри тасвир қилган шахс бўлган Ибн Нафис. Унинг юракнинг қанчалик мураккаб қурилишига эришилганини, унинг қанчалик мураккаб иш қилишига эришилганини аниқ билган ва тўғри тасвир қилган шахс бўлган Ибн Нафис.

Ибн Нафиснинг юракнинг қанчалик муҳим ўрни бўлганини аниқ билган ва тўғри тасвир қилган шахс бўлган Ибн Нафис. Унинг юракнинг қанчалик мураккаб қурилишига эришилганини, унинг қанчалик мураккаб иш қилишига эришилганини аниқ билган ва тўғри тасвир қилган шахс бўлган Ибн Нафис. Унинг юракнинг қанчалик муҳим ўрни бўлганини аниқ билган ва тўғри тасвир қилган шахс бўлган Ибн Нафис. Унинг юракнинг қанчалик мураккаб қурилишига эришилганини, унинг қанчалик мураккаб иш қилишига эришилганини аниқ билган ва тўғри тасвир қилган шахс бўлган Ибн Нафис.

Ибн Нафиснинг юракнинг қанчалик муҳим ўрни бўлганини аниқ билган ва тўғри тасвир қилган шахс бўлган Ибн Нафис. Унинг юракнинг қанчалик мураккаб қурилишига эришилганини, унинг қанчалик мураккаб иш қилишига эришилганини аниқ билган ва тўғри тасвир қилган шахс бўлган Ибн Нафис. Унинг юракнинг қанчалик муҳим ўрни бўлганини аниқ билган ва тўғри тасвир қилган шахс бўлган Ибн Нафис. Унинг юракнинг қанчалик мураккаб қурилишига эришилганини, унинг қанчалик мураккаб иш қилишига эришилганини аниқ билган ва тўғри тасвир қилган шахс бўлган Ибн Нафис. [\[1\]](#)

????, ????? ????? ????????? ????? ????????? ????? ??????????????. ??????????, ? ????,
????, ??? ?????, ??????? ?? ?????? ??? ?????? ?? ?????? ?????????? ?? ?????????
?????. ?????? ??????, ? ??? ?????????? ??? ???. ??? ?????? ?????, ??? ???
???????????? ????? ??????????, ????? ????????????? ????? ????????? ?????????????????? ??
????????? ?????????? ?????? ?? ?????? ?????? ?????????? ??????????. ? : “?? ???????
????? ?????? ?????? ?????????? ?????????? ?????????????”, ?? ??????? ?? ????.[\[2\]](#)

?? ?????? ??-???? 29 ?????? ??????? ?? ?????? ?????? “???? ?????????? ?????? ?? ??????”
 (“?? ??? ?????????????????? ?????????????? ????”)?? ????? ?? ???? ?? ?????????? ?????????? ??????
???? ??????. ?????????? ?????????? ?????? ?? ?????????? ?????? ?? ??????????. [\[3\]](#) Мазкур
асарда Ибн Нафис умум эътироф этилган табиб Ибн Сино ва
юнон табиби Галеннинг фикрларини тўғрилаб, оламшумул
кашфиётини тақдим қилган. Ибн Сино Ибн Нафисдан 200 йил
олдин яшаган бўлса-да, ўша даврнинг энг таниқли олимларидан
бири эди. Ибн Нафиснинг мулоҳазалари ҳам жуда машҳур эди,
чунки у ўпка қон айланишини яхшилаб ўрганган ва
таърифлаган. У юрак ва ўпканинг, нафас олиш тизимининг
ҳаракатдаги ролини тушунтириб, қон ўпкада тозаланганлигини,
ташқи атмосферадан нафас олаётган ҳаво билан алоқа қилиш
орқали қайта ишланганлигини таъкидлади. У юракнинг
тузилишини тушунтириб, Ибн Синонинг бу ҳақидаги фикрига
эътирозини қуйидагича ифодалайди: «Ибн Синонинг юракда
учта қоринча борлиги ҳақидаги фикри нотўғри. Юрак фақат
иккита қоринчани ўз ичига олади ... ва улар орасида ўтиш жойи
йўқ. Бундан ташқари, ёриб кўрилганда уларнинг айтгани хато
экани билинади, чунки иккала бўшлиқ орасидаги девор бошқа
жойларга қараганда анча қалинроқ. Қоннинг (ўнг бўшлиқдан)

вазифаси ўпкага кўтарилиб, ўпкада мавжуд бўлган ҳаво билан аралашиб, сўнгра ўпка венаси орқали чап юрак бўшлиғига ўтишдир ... »

??? ?????????? ?? ?????????????? ????? ????????? ????? ?????????? ?????????? ?????
????????????? ????? ?????????? ?? ?????????? ?????????? ????? ??????, ? ??? ????? ?????
?????????, ?? ?????????? ?????????? ?????????????? ?????????????? ???.

Ш ????? ?? ????? ????????? ?????? (???. 129-216) ??? ?????????????? ??????????
????????????????? ?????????? ?????? ?? ?????????? ?????????????? ??????????. ?? ????? ?????
????????????? ????? ?????????? ?? ?????? ?????????? ????? ?????????? ??????????.[\[4\]](#) Ибн Нафис
Ибн Сино фикрларига эътироз билдирибгина қолмай, юнон шифокорларидан бошланган урф-одатларни бузиб, тиббиётни янги босқичга олиб чиқди. У эски назарияларни танқид қилди ва янги кашфиётларни қайд этишга ????. ?????????? ?? ?????? ??????????
?????????, ? ?????????? ?????? ?????????????? ?????????????????? ?????? ?????, ??? ?? ?????? ??????????
?? ?????????? ?????? ?????????????? ??????. ?????? ?????????????????? ?????, ?? ?????????? ??????
????????????? ?????????? ?????? ?????? ?? ?????????? ?? ?????????? ?????? ??????. ?????? ?? ??????
????????? ??????, ? ??? “????? ??????” ??????????, ?? ?????? ?? ?????????? ?????????? ??????
????????? ?? ?????????? ?????? ??????. ?? ?????? ?????????????? ?????????????? ?????? ?????? ?????,
????????? ?? ?????????? ?? ?????????? ?????????? ?????????? ?????????? ?? ?? ?????? ??????
????????????? ?????????, ?????????? ?? ?????????????? ?????????? ?????????? ??????.

????? 300 ?? ?????, ?????????????? ?????????? ?????? ?? ??????, ??? ?? ??????????-????? ?
????? ?? ?????????????? ?? ?????????? ?????????? ?????? ?? ?????????????????? ?????? ?????, ??????
????????????? ??????????. ?? ?????????? ?????????? ?????? ?????? ?????? (???. 1511-1553) ?????? ???.

????? ?????????????? “Christianismi Restitutio” (“????????????????????? ?????????????”) ??????
????????????? ?????????????????????? ?????????? ?????????????????? ?????? ?????? ?? ??????????????????. ??????

1525-1587), [6]

1553, 300, [7], 1547, [8]

[9] Бу фикрлар [10]

????? ?????? ??? ?????????? ??????????, ?? ?????????? ?????????????? ??????? ??????????
?? ?????? ?????????? ?? ?????? ?????? ?? ?? ?????? ??????? ?? ?????????? ???????
????????????? ?????? ??? ?????????? ?????????? ??????????. ?????? ?????, ?? ?????
????????? ?????????? ?????? ?????? ?? ?????-?? ?????????? ?????????? ??????????
????????? ?????? ?????? ?????? ?????????????? ?? ?????? ?????????????? ?????? ???.[\[11\]](#)

????????? ??????? ????

[\[1\]](#) Freely, John (2015). Light from the East: How the Science of Medieval Islam Helped to Shape the Western World. I.B.Tauris.

[\[2\]](#) Adil Salahi, Arab News Staff, Scholar Of Renown: Ibn Al-Nafees

<https://www.arabnews.com/node/230977>

[\[3\]](#) Freely, John (2015). Light from the East: How the Science of Medieval Islam Helped to Shape the Western World. I.B.Tauris.

[\[4\]](#) Aloud A. Ibn al-Nafis and the discovery of the pulmonary circulation. The Southwest Respiratory and Critical Care Chronicles 2017;5:(17);71-73.

[\[5\]](#) M.Қосимов, Уилям Гарвей - Катта ва кичик қон айланиш доираси.
www.orbita.uz

[\[6\]](#) John B. West, Ibn al-Nafis, the pulmonary circulation, and the Islamic Golden Age, 2008.

[\[7\]](#) Temkin O. Was Servetus influenced by Ibn an-Nafis? Bull Hist Med 8: 731-734, 1940.

[\[8\]](#) "1001 ixtiro yoki musulmonlarning zamonaviy sivilizatsiyaga qo'shgan hissasi"

[9] John B. West, Ibn al-Nafis, the pulmonary circulation, and the Islamic Golden Age, 2008.

[10] John B. West, Ibn al-Nafis, the pulmonary circulation, and the Islamic Golden Age, 2008.

[11] Freely, John (2015). Light from the East: How the Science of Medieval Islam Helped to Shape the Western World. I.B.Tauris.